

וכתבתם לאות

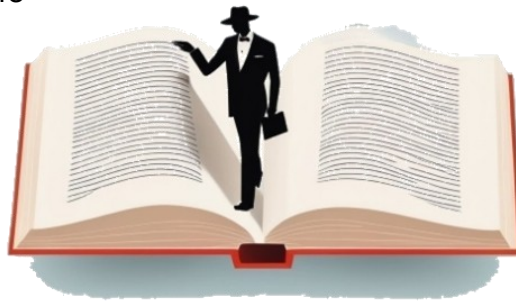
וכיון שלא יעשה הקב"ה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, ציוה אותנו שנעשה תמיד זיכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין זה, והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים בתפילין שעל ידינו ובין עינינו, וגם לכתוב אותו על פתחי הבתים במזוזות, ושנזכיר זה בפינו בבקר ובערב בקריאת שמע, ושנעשה סוכה בכל שנה "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך".

וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל יכול להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלוקים. כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בבריאת העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל דברי התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו.

לפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה", שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלוקיו, וכוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה אליו, שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין קל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו. ומן הניסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם.

וכמו שלמדו המדענים מהניסוי על החולדות, למוח אין ספריה גדולה שבה הוא מאחסן את כל הזיכרון והדברים שהוא למד, ושולף אותם בעת הצורך, אלא שהזיכרון שלנו הוא דבר גמיש, כל פעם שאנחנו נזכרים במאורע אנחנו חיים אותו מחדש – אנחנו כותבים אותו מחדש, והכתיבה החדשה הזאת היא שתישמר לנו במוח בתור הזיכרון מאותו מאורע. ההקשרים בין הזיכרונות מתחדדים או נחלשים בהתאם לזמן והצורה בה אנחנו כותבים את הזכרונות מחדש. המצוות שנצטוו בהן נוגעות לכל תחומי החיים, ומטרת החיים אומר הרמב"ן היא להכיר בבורא, להאמין בו ולהודות לו על שבראנו, אם כן לא פלא שברבות מן המצוות עצם קיומן או נוסח הברכה שלהן מקשר אותן ליציאת מצרים, כי בחיבור יציאת מצרים לכל תחומי החיים, על ידי מחשבה דיבור ומעשה, כך הקשר שלנו לקב"ה בכל תחום בחיים הולך ומתחדד.

בניסוי שערכו מדענים במטרה להבין איך עובד הזכרון, הם לקחו קבוצה של חולדות והשמיעו להן צלצול פעמון, מיד אחרי הפעמון העבירו בהן שוק חשמלי. אחרי מספר פעמים, ראו המדענים שהחולדות נכנסות לפחד כשהן שומעות את צליל הפעמון עוד לפני שהגיע השוק כי במוחן כבר נצרר הזיכרון שהמכה מגיעה מיד אחרי הצלצול. בהמשך נתנו המדענים לחולדות חומר שמונע מהן ליצור זכרונות חדשים, החומר לא מוחק זיכרון, אלא רק מונע מהמוח ליצור זיכרון חדש כל עוד החומר פעיל. להפתעתם תחת השפעת החומר ברגע שהשמיעו לחולדות את אותו הצלצול, למרות שהזכרון כבר קיים אצלן, הן לא הראו שום סממן של פחד. לפליאתם הגדולה עוד יותר, לאחר שפגה השפעת החומר והשמיעו לחולדות את הצלצול, הן לא הראו שום תגובה, כאילו מעולם לא נוצר ההקשר שבין הצלצול לשוק החשמלי. מזה הסיקו המדענים כי הזיכרון לא עובד בצורה שהמוח "כותב" מידע ומאחסן אותו, ואז בשעת הצורך ניגש "לקרוא" מה הוא איחסן, אלא שכל פעם המוח "שולף" את המידע, וכותב אותו מחדש, משכתב אותו ומשנה לפי הצורך, ככה כשמנעו מן החולדות לכתוב זיכרון חדש, המוח שלהן שמע את הצלצול, הוציא את המידע מהזכרון ולא כתב כלום, ובזה כל הזיכרון שלהן לגבי הצלצול – נמחק. המוח האנושי מורכב יותר ממוח של חולדות, אך מניסויים שונים שנעשו, ראו שאפשר לטפל בפחדים של אנשים שנובעים מזיכרונות לא נעימים בצורה דומה, אמנם הזיכרון לא נמחק לגמרי כמו אצל חולדות, אך השפעתו נחלשת.

הרמב"ן בסוף הפרשה (יג,טז) כותב כמגלה סוד "ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות", ומסביר כי משהתחילו לעבוד עבודה זרה בימי אנוש, החלה אמונת האנשים להשתבש, ואת הדעות המשובשות ניתן לחלק לשלוש קבוצות: קבוצה ראשונה כופרת בעיקר, טוענת כי העולם קדמון ואין לו בורא. קבוצה שניה טוענת שאכן ברא הקב"ה את העולם, אך מאז שבראו אין הוא יודע מה קורה בו, וקבוצה שלישית שאומרת שאכן ברא הוא את העולם ויודע מה קורה, אך אינו משגיח על בראויו ושאינו מערכת של שکر ועונש על מעשי האדם באומרם "עזב ה' את הארץ". וכאשר הקב"ה משנה את טבעו של עולם ועושה מופתים למען אדם יחיד או אומה מסויימת לבחירתו, אז מתבררת הטעות של שלוש הקבוצות כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוקה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול. ואם הגיע נביא והתנבא על מופת מסויים שעתיד להתרחש, ובאמת קרה אותו המופת, תתברר ממנו בעוצמה רבה עוד יותר אמת הנבואה, כי ידבר האלוקים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ותתקיים עם זה התורה כולה. אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כולה.